

לי צ'יילד - תכריח אותי

לי צ'יילד - תכריח אותי (תרגמה מאנגלית
איה מלמד) - כנרת, זמורה-ביתן -
מוציאים לאור, תשע"ז 2016, 398 עמ'

אי אפשר להיות אדישים לג'ק ריצ'ר, תוצר עטו של הסופר לי צ'יילד שזהו הספר העשרים שבו הוא מככב. מהר מאוד אנחנו למדים על ריצ'ר (למרות שרוב קוראיו כיום מכירים אותו מספריו הקודמים). הוא בחור גדול שקשה להתעלם ממנו (קרוב לשני מטר), ובנוי היטב. הוא היה רב סרן במשטרה הצבאית האמריקאית ועסק בחקירות מסובכות רבות. הוא מומחה לקרב מגע וטוב מאוד בכך. הוא מבין בכל כלי הנשק האפשריים. הוא פרש מהשירות הצבאי בגיל צעיר יחסית עם גימלה סבירה, אולי כי הרגיז כמה מהקצינים הבכירים. ואחרון חביב, אין לו בני משפחה חיים ו/או מחוייבות אחרות. בקצרה, הוא חופשי כציפור דרוור אך לא לגמרי ברור לו אם ומה ברצונו לעשות בחייו.

ג'ק ריצ'ר משוטט ברחבי ארצות הברית (ולא רק בארצות הברית) ללא יעד מוגדר. לא ידוע לו לאן מועדות פניו, ויש לו את כל הזמן שבעולם להגיע לשם. הוא נוסע לעתים בטרמפים, לעתים באוטובוס, ולעתים ברכבת. אין לו כתובת קבועה והוא נוהג לקנות בגדים חדשים ברגע שהקודמים

התלכלכו. לפי פילוסופית החיים שלו שהוא מסביר אותה ביותר מספר אחד, זה גם כלכלי יותר. כדי לכבס את בגדיך אתה צריך לקנות מכונת כביסה, ואחריה אתה צריך לקנות בית לשים את אותה מכונת כביסה. חישוב פשוט יראה ששיטתו זולה יותר.

כמו רוב גיבורי המתח הוא ציני כלפי הרשויות וכלפי החיים בכלל. אין לו אמון בגרסא הרשמית של המציאות. ובלשונו "הוא העדיף ספרות בדיונית על ספרות היסטורית, כי ספרות היסטורית בדרך כלל לא הייתה אמיתית. כמו הרבה אחרים הוא ידע כמה דברים בוודאות ממקור ראשון, וכשקרא עליהם בספרים הם היו שגויים". זו הסיבה שהוא מעדיף לפעול מתחת לראדר ורחוק מהשלטונות.

ריצ'ר לא רודף אחרי הרפתקאות, הן רודפות אחריו. תמיד באמצע שום מקום נופלים עליו משמיים מאורעות שאחרים לא היו שמים לב אליהם. אבל ריצ'ר מתביית עליהם ומוצא עצמו מייד בלב העלילה. זאת נפתרת באמצעות היגיון חד ומנומק, ואגרופיו המנומקים לא פחות. אפילו האלימות המסוגנת בספריו מנותחת ומבוארת כאילו הייתה מדע מדוייק (יש סיבה לכל מכה ויריה של ריצ'ר). ויחד עם זאת, ריצ'ר הוא בעל נפש רגישה ורומנטית שאותה זוכים לקבל דווקא החלשים וחסרי היכולת. שלא לדבר כמובן על העלמה התורנית הנוכחת תמיד.

כלל האצבע הבסיסי הוא פשוט.
אפילו הספרים הגרועים בסדרת
ריצ'ר טובים מהספרים הטובים של
רוב סופרי המתח הקיימים

אישיותו של ריצ'ר ופילוסופית החיים הבסיסית שלו אינן משתנות כמעט מספר לספר. אבל העלילות שונות לחלוטין. הן נעות מהאיזורים שכוחי אל בארצות הברית אך מגיעות לעתים גם לאירופה ומקומות אחרים בעולם. הן מפתיעות ומרתקות כאחד. כמובן, לא כל ספריו של ריצ'ר הם באותה רמה ויש טובים יותר ופחות. אבל כלל האצבע הבסיסי הוא פשוט. אפילו הספרים הגרועים בסדרת ריצ'ר טובים מהספרים הטובים של רוב סופרי המתח הקיימים.

הספר שלפנינו הוא דוגמא לטובים מספריו. ריצ'ר נוסע ברכבת לשום מקום ויורד בתחנה ששמה הוא "מנוחה לאמא" (שם שהאירוניות בו תיוודע רק בסוף הספר). מדובר בעיירה במרכז ארצות

הברית שמהווה מעין מרכז לחקלאי האיזור. כמה מבנים בין שדות חיטה ותירס שמשתרעים עד איפה שהעין מגיעה. בגלל בדידותה וריחוקה, אין קליטה אפילו לטלפונים ניידים. ריצ'ר יורד רק בגלל שהשם מעניין אותו. מיהי אותה אמא שהתחנה נקראת על שמה הוא תוהה? אינדיאנית מהאגדות? מתיישבת לבנה שכרעה ללדת ונפטרה? או אולי קדושה אחרת? ריצ'ר יורד עם ציפייה לאנדרטה ישנה מהמאה הקודמת. אבל בניגוד לכל התחזיות הוא פוגש בלשית פרטית המצפה לשותפה שמשום מה לא הגיע, והעלילה מסתבכת להפליא. הוא עוזב את קצה העולם (אבל חוזר אליו כשצריך). המתח גבוה ונשמר לאורך כל הדרך, סקרנות הקורא לא באה על סיפוקה עד הסוף, המהפכים בעלילה מפתיעים, ובקצרה הנאה. את הפרטים כמובן לא נוכל לגלות, אבל נאמר שזה מסוג הספרים שקשה לנחש את סופם.

ריצ'ר מתעלם מכמה אמיתות בסיסיות. אין לו מכשיר טלפון נייד ואין לו כתובת קבועה. אבל כיום, בעידן המצלמות, הדנ"א, הרחפנים, והביג דאטה, אישיות כמו שלו איננה יכולה להיות קיימת. אחרי כל שבריר הרפתקה ואולי עוד לפני פרטיו היו בכל מאגר מידע אפשרי. אבל העובדה שהסיפורים לא ריאליים איננה מורידה מקסמם. יש לנו גיבור מהסוג הישן והטוב, שמכה ברעים (וחזק) ועוזר לטובים, ציני במידה ורגיש כשצריך. מה יכול להיות טוב מזה?

הסיפור מאחורי כותב הסידרה לי צ'יילד גם הוא לא רגיל. לי צ'יילד הוא שמו הספרותי של ג'ים גרנט, אנגלי במקורו שלמד משפטים אך לעולם לא עסק בכך. הוא עבד באותה חברת הפקות טלוויזיוניות במשך שמונה עשרה שנה ופוטר בשנת 1995 עקב צמצומים. חלקית מחוסר ברירה החליט לנסות לעסוק בכתיבה. ספרו הראשון בסידרת ריצ'ר פורסם בשנת 1997 והיה להצלחה. אחריו עקר לפרברי ניו-יורק בארצות הברית והשאר היסטוריה. כל ספריו עוסקין בג'ק ריצ'ר ורק בו. נציין כי שני סרטים נעשו על פי הסדרה (בכיכובו של טום קרוז) אך נראה שהם לא הגיעו לדרגתם של הספרים.

ריצ'ר מתעלם מכמה אמיתות בסיסיות. אין לו מכשיר טלפון נייד ואין לו כתובת קבועה. אבל כיום, בעידן המצלמות, הדנ"א, הרחפנים, והביג דאטה, אישיות כמו שלו איננה יכולה להיות קיימת

הביקורת שלנו (ינואר 2017) נכתבה כדי לחגוג את הוצאתו לאור של הספר העשרים בסידרה. אלא שבינתיים יצא לאור (באנגלית) הספר ה - 21, ומן הסתם יגיע לשפת הקודש בחודשים הקרובים.

מקובל לומר שיש שלושה קבוצות של קוראים. אלו שאוהבים את סדרת ג'ק ריצ'ר. אלו שעדיין לא קראו ולכן עדיין לא אוהבים, וקבוצה שלישית של מעין סנובים בעיני עצמם שסבורים שהספרים משתייכים לז'אנר שאיננו ברמתם. מי שאוהב את ג'ק ריצ'ר מוזמן לקרוא גם את הספר הנוכחי, מי שאוהב ספרי מתח ולא מכיר עדיין את ג'ק ריצ'ר, לרוץ ולקרוא.